

HRVATSKA RIEČ

Predplata u Šibeniku:
 Pojedini broj stoji 4 para.
 Na kuću 6 para.
 Predplata van Šibenika:
 na godinu 8 Kr.,
 na 6 godina 4 Kr.

Vlastnik,
 izdavaatelj i odgovorni urednik:
VLADIMIR KULIĆ.

IZLAZI SRIEDOM I SUBOTOM.

Pisma i predplate šalju se ured-
 ništvu. — Nefrankirana se pisma
 ne primaju. Rukopisi se ne vra-
 ćaju. — Oglasi se tiskaju po 20
 para, probčna, zahvale, itd. po
 40 para redak ili po pogodbi.

Tipkarnica
Ivan Sflaginat
 Trg Sv. Ivana.

Parobrodarsko pitanje.

Nova nam pogibelj prieti. Nije dosta, što je Dalmacija izgubila svoju trgovačku mornaricu duge i male plovitbe na jedra, nije dosta, što se od tog gubitka nije oporavila, hoće se još da izgubi i ovo malo domaće obalne plovitbe što ima. O dugoj dalmatinskoj plovitbi nije vredno ni govoriti. Jer, dok je Dalmacija prije imala svoje „Pelješko“, „dubrovačko“ društvo, te bezbroj kotorskih, hvarskih i drugih brodova duge plovitbe, nije ona danas zastupana na dugoj plovitbi, nego jedino po „dubrovačkom plovitbenom društvu“. Ako i lošinjani imaju preko 28 parobroda duge plovitbe, to već nije domaće društvo, jer je u njem zastupan tuđi kapital, ponajviše njemački. Dakle naše domaće parobrodarske plovitbe, koja bi utjecala na međunarodno kretanje trgovine i ljudi, ako se izuzme dubrovačku, nemamo.

Ostaje nam sama plovitba uzduž naše obale, ali i tu slabo prolazimo. Ovu obalnu plovitbu prenuzeli su „Rismondo“, „Negri“, „Topić“, „Zaratina“, dakle osim Topića sve samo nehrvatska društva, u kojima je sve, što je naše narodno, zapušteno, premda u svim tim društvima ima dobar dio hrvatskog novca K ovima dolaze „Lloyd“ i „Ung. Croata“, dva velika međusobna takmaca — jedan predstavnik Rieke, drugi Trsta, ili bolje Ungarije i Austrije. Ova oba društva otežavaju već samim svojim obstanom svaki napredak svim dalmatinskim društvima. Svaki njihov napredak je spriječen, jer dok se drže lokalnog svog područja prilično uspjevaju, ali čim se pruže do Trsta ili Rieke, već im ide teško, već čute ubitačnost utakmice i svoju slabost.

Ova okolnost nenapredovanja, neuspjavanja, odnosno i nazadla, ali naše domaće parobrodare na udruženje. Oni misle naime, da će udruženjem bolje uspjevati.

Ima više godina da parobrodari nastoje oko toga. Oni su već toliko uspjeli, da su sklonuli ministarstvo, neka im digne s puta utakmicu „Lloyda“, a stvorili bi putem vlade, starijih „Lloydovih“ parobroda i sa svojim novo dioničko društvo „Dalmatia“. Ovo društvo imalo bi da udovolji potrebam parobrodara i zemlje.

Mi mislimo, da na ovaj način novo društvo ne može uspjeti, ili ako bi uspjevalo, ne bi zemlji donielo nikakve koristi.

Ovo ćemo razjasniti. Od parobrodarskog društva zahtjeva se danas, da su mu parobrodi brzi i udobni, a onda da može udovoljiti svim potrebama trgovine i zemlje, gdje radi. Ne izpuni li te uvjete, stvorit će se druga društva, nove utakmice itd.

Svi znamo, da stariji Lloydovi parobrodi nisu brzi, svi znamo, da parobrodi domaćih društava, osim nekih Rismondovih, nisu više skoro ni za porabu. Kad dakle današnji parobrodari ovim materijalom misle, da bi udovoljili potrebama današnje trgovine i zemlje, onda se oni varaju. Svaki trgovac i svaki putnik volio bi upotrebiti „Ungaro-Croatu“. Novo društvo bi samo životvarilo od subvencije. Ovako bi bilo, dok bi društvo bilo u rukama današnjih parobrodara.

Dok s novim društvom stojimo dakle slabo u pogledu trgovine i saobraćaja, još gore prolazimo, ako pogledamo narodnu ekonomičnu stranu toga poduzeća.

Parobrodari naime misle pretvoriti današnji svoj materijal u dionice. Te dionice bi bile mnogo veće od prave vrijednosti današnjeg slabog materijala. To bi parobrodarima donielo časovite koristi, ali bi zemlji bilo od velike narodne štete. Ako bi domaći te dionice prekupili, platili bi za stvar male vrijednosti velikim iznos. Ako ih ne bi htjeli zakupiti, što bi se dogodilo i za čim se ide, većina dionica bi ostala u rukama današnjih parobrodara,

koji bi morali sa svojim slabim materijalom udovoljiti svim obvezama, uzprkos novih društava i konkurencije, koja bi ih skršila. Dionice bi na taj način pale i došle bi u ruke njemačkog „Kredita“, koji je zvan da novčano financira ovo novo društvo. Dragim riječima Niemci bi na lak način postali gospodari našeg mora i našeg parobrodarstva. U tu svrhu njima ne bi bilo puno stalo potrošiti iz početka koji milijun, da društvo preuredi novim i brzim materijalom. Gospodstvo na Jadranskom moru bi bilo njihovo, a uloženi novac lahko bi oni s vremenom ukamatili.

Eto, za tim se ide, a ako to naši ljudi, naši zastupnici ne vide i ne ulažu sve sile da spriječe, onda nisu zaslužili da budu predstavnici naroda.

Nami prieti velika pogibelj. Ovu pogibelj treba ukloniti od naše zemlje. Najlakši i najuspješniji način bio bi, po našem mienju, onaj, što ga je tako dugo zagovarao D. V. Mihaljević. Neka se sve obćine, pojedinci, korporacije i sabor podignu i neka uzrade da parobrodarenje na Jadranu ostane ili dodje u hrvatske ruke, neka financiranje novog društva preuzmu naši domaći hrvatski i slovenski zavodi. — Tim bi spasili i novo društvo i naše more.

Oprimo se! Prieti nam *Drang!*

Ukor radi glagolice.

Redo-državnici dalmatinski smatrali su svojom svetom dužnošću sudjelovati pokretu za uzpostavu glagolice u svim hrvatskim zemljama. Glagolica je danas pitanje najznačajnije: vodi se borba žestoka. S jedne strane njeni neprijatelji ulažu sve sile da joj i spomena nestane, s druge strani hrvatski narod junački se opire tom bogumzrkom nastojanju, suprotstavljajući sili dravno, političkoj lukavosti povjest.

da ga razori, kao što je silom osvojio Korčulu, razorio Lastovo i zagrozio se Biogradu?

Nego, ako to on učinio nije, očit je dokaz, da je Šibenik bio za tih doba jako utvrđen grad na primorju, da su vojničke poglavice latinskih gradova prikazali duždu, na vieću u Zadru, da se Šibenik ne može lako predobiti i da je do njega nemoguće doploviti.

Ali poglaviti uzrok, s kojega se dužd Orseolo nije svratio u Šibenik, nalazimo u neobstanku latinskog gradjanstva, u čistomu hrvatskomu značaju šibenskih gradjana, u iskrenoj privrženosti šibenskoga svećenstva prama svomu kralju, koji je branio i podupirao narodni jezik u erki božjoj i valjda u prisutnosti istog kralja, koji je, prikupivši zaostalu mu mornaricu i okolišivši se svojim Hrvatima, čekao na kopnu i na moru, da se oglada sa lukavim otimačem njegovih primorskih gradova.

Hrvatski grad Šibenik ne pita zaštite ni pomoći od Mletčana

Mi ne ćemo pratiti duždevo putovanje u Split, na Korčulu, na Lastovo, jer su sva ta mjesta izvan granica Šibenika i njegove stare hrvatske županije, nego ćemo izvesti iz ovoga izvješća one razborite dedukcije, koje su u oprieci s onim, što su pisali naši domaći povjesničari Fenzi i Galvani, a potvrđuju naslov ovoga poglavlja.

Iz izvješća izpada jasno, da Petar II. Orseolo nije niti zavirio u Šibenik i da je iz Vrgade ravno odplvio u Trogir. Nije dakle smio dotaknuti se primorja i otočja Šibenika, premda su mu bili na putu, nego je sa svojim brodomljem zajedrio daleko, da im se ukloni.

Da je grad Šibenik, kao što su drugi primorski dalmatinski gradovi, poslao bio svoje zastupnike, da pitaju zaštitu

i pomoć od Mletčana, nema sumnje, da bi dužd Orseolo bio radostno primio to poslanstvo i došao da izbavi Šibenčane od nasilja Hrvata i od podaništva hrvatskoga kralja, a kad to učinio nije, treba razborito zaključiti, da niti su ga Šibenčani pitali za pomoć, niti su ga željeli vidjeti u svojoj sredini.

Nego izvješće Ivana Djakona upućuje nas još i na drugu jako važnu činjenicu za povjest grada Šibenika i podređenoga mu područja.

Mi smo vidjeli u prošlim poglavljima, koliko su bili izraziti neprijateljski odnošaji izmedja primorskih Hrvata; osobito Šibenčani zađavali Mletčanima težkih jada na moru.

Zašto, pitamo, dužd Orseol sada opojen slavom, videći, kako ga pomažu car byzantinski, latinski gradovi i hrvatski odmetnici, ne dolazi u Šibenik s jakim svojim brodomljem, da osveti stare krivnje, da osvoji i uništi gnezdo junaka na moru,

Kad se doznalo za rodoljubno djelo redo-državnika, hrvati scem se radovaše, a diplomacija začudjena, zaoštri svoje otrovne striele, da zatuče ovaj ugledni upletaj. Dosadajući muk provincijala išao je u prilog diplomacije, koja je uvijek držala, da će joj redovnici biti desna ruka u borbi proti narodu i mirskom svećenstvu.

Merry de Val našao se u groznoj neprilici. Sad mu se položaj razbistrio. Nije dakle tu samo nekoliko usjanih glava za glagolicu, već cijeli hrvatski narod i svećenstvo. Spomenica provincijala radi isfinitog sadržaja, umjerene forme, izgledne odanosti prama sv. stolici, morala mu je dati dovoljan dokaz o iskrenosti našoj i čistoci naših namjera: dočim on se nabrecio, te ne znamo pod čijim pritiskom, ugrožen, šalje na uzdarje provincijalima nepravedan i zagrižljiv ukor. Ukor je tako stiliziran, da pokazuje slabo poznavanje — kako je opazilo i „Hrvatstvo“ — naših odnošaja, pak i povjesti glagolice i današnjeg znamenitog pokreta u prilog glagolice.

Mi napetošću očekujemo rješenje, koje će dati Rim nakon što je saslušao naše biskupe. Ne znamo kakvo će to biti, ali možemo i moramo odmah izjaviti, da se ne ćemo zadovoljiti sitnicama. Uvjereni smo, da je narod naš uživao svugda svoju miljenicu glagolicu, namo također, da su joj o glavi radili moćni, ali nepozvani neprijatelji, i da im je uspjelo na mnogo mjesta nju ukinuti, tako, da ono, što imamo, nisu nego rutine negdašnje glagolice. Ovu nepravednost nanešenu narodu našemu nadamo se, da će crkva izpraviti.

Pronose se sada glasovi, da Papa nije znao za pismo svoje tajnika, koji se neoprezno i nerazborito zaletio. Veselimo se ovoj vesti, te nadu gojimo, da će se nezastuzni ukor povući, u kom je sila netačnosti, da ne rečemo lažnih navoda i tyrdnja. Nu o tom će biti govora.

Medjutim upozorujemo naš mili narod, da se ne da kojekakovim obmanam, i neka ne smalaksa u borbi. Pobjeda je onoga, koji uztraje u borbi. *mj.*

Pokrajinski poljodjelski zavod.

Prije izradbe nacrtu osnove nadzor. Zotti-a ostojao je kod nas poljodjelski zavod u Gružu. Ovaj zavod, moramo priznati, bio je osnovan na zdravu temelju i bio bi dao i očekivani uspjeh, da se pok. Gondola nije u nj prtio, te sve i svakoga svojoj barunskoj časti podvrgao. Tako je radi njega ostavio zavod g. Petar L. Biankini, koji mu je bio prvim upraviteljem, a malo po malo ostavio ga i svi ostali učitelji, te je u zadnje zavod bio ostao na samome ratvatelju g. S. Buliću i vrtlaru A. Kamelu.

Naša vlada i zemaljski odbor kipe se napokon dogovorili i g. 1901. zatvorili i ovaj jedini gospodarski zavod u

